

Knjiga

Čudila bi se, če bi vedela, da je nekdo o njej napisal knjigo

Tik pred koncem leta so v Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU in tudi v Linhartovi rodni Radovljici predstavili znanstveno monografijo, ki osvetljuje življenje in delo družine Antona Tomaža Linharta, posebej njegove hčerke, pevke Sophie Linhart.

MARJANA AHAČIČ

Slovenski odgovor na vprašanje v nemščini

Na ime pred več kot 250 leti rojenega slovenskega misleca, razsvetljenca, dramatika, pesnika, začetnika modernega zgodovinopisja na Slovenskem, šolskega komisarja in visokega državnega uradnika Antona Tomaža Linharta v njegovi rojstni Radovljici naletimo skoraj na vsakem koraku. Imajo Linhartovo dvorano, Linhartov trg, Hotel Linhart, Linhartov hram, osnovno šolo in knjižnico smo poimenovali po njem in še Picerija Matiček nas opominja na njegovo bistroumno komedijo, ugotavlja Katja Kreutz Praprotnik, kustosinja mestnega muzeja, ki deluje v okviru Muzejev radovljiske občine.

»Imamo tudi Mestni muzej, ki je nastal iz sprva skromne Linhartove sobe in zdaj ponuja stalno razstavo o Linhartu in njegovem času ... O usodi njegove družine pa doslej ni bilo veliko znane. Vedeli smo kvečjemu, da je po njegovi nenadni smrti vdova Jožefa prodala imetje v Ljubljani in se s hčerama odselila na Dunaj.«

Do pred kratkim, ko je domačin dr. Miha Valant, takrat še študent, v muzeju opozoril na oglas v časopisu Laibacher Zeitung, v katerem je bilo objavljeno, da bo v Ljubljani na koncertu 27. maja 1831 nastopila pevka Sophie Heuschöber, rojena Linhart, častna članica Filharmonične družbe v Ljubljani in Združenja prijateljev glasbe na Dunaju. Po tej novici sta se, kot pravi Katja Kreutz Praprotnik, s kolegico Nadjo Gartner Lenac začeli posvečati raziskovanju usode Linhartovih hčera in njegove vdove.

»Delo sprva ni obrodilo veliko sadov. Naposled sva povpraševanje naslovili na arhiv Združenja prijateljev glasbe na Dunaju in zaprosili za informacije o njihovi članici Sophie Linhart. Da sporočilo ne bi bilo spregledano, sem se potrudila in ga napisala v nemškem jeziku. Po nekaj tednih je septembra 2017 prispel odgovor, vendar na presenečenje vseh v slovenskem jeziku. Oglasil se nam je dr. Marko Motnik, takrat zaposlen v omenjeni ustanovi. Povpraševanje je vzbudilo njegovo zanimanje, ponudil je svojo pomoč in bil pripravljen raziskovati.«

S tem se je začelo večletno raziskovalno sodelovanje in popotovanje, ki je bilo polno presenetljivih odkritij in vselej zanimivih spoznanj. »Večkrat pa tudi razočaranj, ko se delčki iz življenja Linhartove družine nikakor niso pustili odkriti,« ugotavlja v uvodnem zapisu h knjigi dr. Marka Motnika z naslovom Glasbena pot Sophie Linhart in podnaslovom Po sledeh družine Linhart, ki jo je lani v sodelovanju z radovljiškimi muzeji izdal Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Po sledeh družine Linhart

Decembra 2018 so v Radovljici ob občinskem prazniku in Linhartovem rojstnem dnevu (11. december) priredili muzejsko-glasbeni večer, na katerem je dr. Motnik že lahko predstavil do tedanje arhivske najdbe in izsledke o življenju Linhartove družine. Po prireditvi se je iz sprva načrtovanega članka razvila knjiga, ki nas,

Marko Motnik, avtor monografije o hčerki Antona Tomaža Linharta, operni pevki Sophie Linhart, na predstavitvi dela v ZRC SAZU v Ljubljani / Foto: Marjana Ahačič

kot pravi Katja Kreutz Praprotnik, popelje v meščansko družbo bidermajerja, na koncertne in operne odre ter v glasbene salone nekdanje dunajske in tudi ljubljanske družbe. »Študija ni le pomemben prispevek k poznavanju življenjskih okoliščin potomk in potomcev Antona Tomaža Linharta, temveč posega mnogo globlje v (glasbeni) svet 19. stoletja tako v slovenskem kot tudi evropskem prostoru.«

Avtor pri tem poudarja, da so bili viri, ki jih je imel na voljo, zgolj fragmentarni. »Našli smo le eno pismo Sophie Linhart, ki odpira več vprašanj, kot daje odgovorov, nimamo zbirke pisem, kjer se najde marsikaj, družinske korespondence ali česa podobnega. V tem primeru Sophie Linhart so bili na voljo samo posamezni dokumenti, recimo vpis v spominsko knjigo, pri katerih je bilo potem treba ugotavljati, zakaj je nekaj zapisala, kaj je razmišljala, kaj je hotela sporočiti, kaj se skriva med vrsticami ...«

Iz Ljubljane na Dunaj

Anton Tomaž Linhart je umrl 14. julija 1795 v Ljubljani. Po njegovi smrti se je vdova s hčerkama preselila na Dunaj. »Vse kaže, da je bila Linhartova soproga Jožefa za tedanja čas nadpovprečno kulturno razgledana in da sta zakonca skrbela

za primerno vzgojo obeh hčerk,« ugotavlja Motnik.

»Selitev vdove na Dunaj je splošno znana. Prvo javno omembo okoliščin je mogoče najti že v kratkem anonimnem biografskem prispevku o Linhartu, ki ga je marca leta 1808 objavil dunajski časnik Intelligenzblatt der Annalen der Literatur. O nadaljnji usodi Linhartove vdove ter obeh potomk pa doslej ni bilo zna-

poklicni, ampak ljubiteljski glasbeniki, ki pa so ustvarjali kulturo, ki je bila zelo živahna in na zelo visokem nivoju, daleč stran od tega, kar danes razumemo pod ljubiteljsko,« poudarja Motnik.

Nazaj v Ljubljano

Umetniška dejavnost Sophie Linhart na Dunaju je bila bogata, hkrati pa se zdi njeno življenje nekoliko statično, še ugotavlja. Danes

»Njen družbeni krog je mogoče brez pretiravanja označiti za glasbeno elito tedanjega časa. Niso bili poklicni umetniki, a so ustvarjali kulturo, ki je bila zelo živahna in na zelo visokem nivoju, daleč stran od tega, kar danes razumemo pod ljubiteljsko.«

nega ničesar. Da je bila Sophie Linhart dejansko Linhartova hči, v muzikološki literaturi sicer ni ostalo prezrto, saj so sorodstveno povezavo med drugimi opazili že Dragotin Cvetko, Primož Kuret in Cvetko Budkovič, a življenjskih poti Linhartove družine doslej ni osvetlila še nobena podrobnejša študija,« še navaja.

Predstavitvi glasbene poti Sophie Linhart je tako namenjen osrednji del monografije: predstavljena sta njeno življenje in delovanje tako na Dunaju kot kasneje v Ljubljani. »Njen družbeni krog je mogoče brez pretiravanja označiti za glasbeno elito tedanjega časa. Niso bili

dostopni viri dajejo vtis, da je njeno življenje postalo bolj razgibano, ko se je leta 1826 s soprogom Jožefom preselila v Ljubljano in tam poskusila svojo srečo kot koncertna pevka in učiteljica petja. »Kot je mogoče razbrati iz knjige, morda ne najbolj uspešno, saj ni dobila dovolj možnosti ustvarjanja. A njeno življenje je, ko se je preselila v Ljubljano, vendarle postalo precej razgibano.«

Otrok s soprogom nista imela. In tega, kje se je njuna življenjska pot zaključila, ne vemo. Morda, pravi dr. Motnik, sta »pobegnili« pred finančnimi težavami v Ljubljani. Pot bi ju lahko vodila v Galicijo, na vzhod Evrope,

kjer avstrijska krona ni imela več toliko oblasti, a je bilo kulturno življenje še vedno zelo razgibano. Tja je iz istega razloga v tistem času odhajalo veliko ljudi.

Položaj žensk v družbi

Delo osvetljuje tudi položaj žensk v tedanji družbi. »Pri glasbenicah lahko opazimo vzorec, da se v javnosti pojavljajo razmeroma mlade, do poroke. Ko se poročijo, ne nastopajo več v javnosti. Mogoče je tudi to razlog, zakaj se je Sophie Linhart poročila tako pozno, torej da je lahko svojo kariero vzdrževala čim dlje. Verjetno tudi ni bila 'dobra partija', ker pač ni imela dote ... Ampak ženske, glasbenice, so vsekakor zelo aktivno oblikovale glasbeno kulturo tistega časa in one so bile pravzaprav tiste, ki so glasbeni trg 'držale na nogah': konzumirale glasbo, kupovale, muzicirale in imele tudi čas za to, verjetno več, kot ga imajo danes. O nekih emancipatornih idejah pa v zvezi s tem obdobjem in konkretno Sophie Linhart ne moremo govoriti. Lahko jih slutimo, a nimamo dokumentov, ki bi govorili o tem, da je izstopala iz norme tedanjega časa,« pojasnjuje dr. Motnik in dodaja: »Verjetno bi se danes zelo čudila, da je nekdo o njej napisal knjigo, ker je bila za tisti čas dokaj povprečna ženska. Seveda glasbenica, visoko izobražena, imela je svoj nivo glasbenega izražanja in svoje ambicije, ampak še vedno precej navadna za tedanja čas.«

Nekaj pozornosti avtor v monografiji posveti tudi mlajši hčerki Antona Tomaža in Jožefe Linhart, Amaliji, ki je bila tudi pevka, a se je, kot navaja Motnik, očitno glasbeno udeleževala le v domačem okolju in v javnem glasbenem življenju ni pustila sledi. Imela je sedem otrok, le trije so doživeli odraslost in v enem od poglavij knjige o Linhartovi družini so predstavljene tudi njihove življenjske poti. A gre bolj ko ne za biografske podatke: kdo so bili, kje so živeli in delovali, s kom so se poročili ... Na žalost, ugotavlja Motnik, pa potomcev Antona Tomaža Linharta danes očitno ni več – družina je izumrla.

Monografija nosi naslov Glasbena pot Sophie Linhart in podnaslov Po sledeh družine Antona Tomaža Linharta